

پیام جناب آقای دکتر ابراهیم یزدی دبیرکل نهضت آزادی ایران

به مناسبت ششمین سالگرد مهندس بازرگان

بسم الله الرحمن الرحيم

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ
مَنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا
(احزاب آیه ۲۳)

ملت ایران یک صد سالی است که برای استقلال کشور علیه سلطه بیگانگان و برای تحقق و تامین حقوق و آزادی‌های اساسی و اولیه خود علیه استبداد مبارزه می‌کند. جنبش آزادی‌خواهی و مردم‌سالاری در طی این مدت دراز و طولانی فراز و نشیب‌های فراوان داشته است، اما هرگز متوقف و تعطیل نشده است. همیشه در لحظات سخت و تاریک و دلهره‌آمیز و مایوس‌کننده از میان فرزندان این مرز و بوم و از میان این ملت کسانی پیدا شده‌اند که گام پیش‌گذاشتند و پرچم مبارزه را برافراشته نگه داشتند. شادروان مهندس بازرگان، دبیرکل فقید نهضت آزادی ایران یکی از چهره‌های درخشان این راه پر پیچ و خم و فراز و نشیب محسوب می‌گردد. بازرگان از پیشگامان جنبش روشنفکری دینی بود و با استبداد، زور و ستم، دشمنی آشتی‌ناپذیری داشت. بازرگان به حق استبداد را تحت هر نام و نشانی و با هر بهانه و توجیهی مردود می‌دانست و آن را ریشه اصلی نابسامانی‌های مزمن جامعه ایرانی می‌دانست. بازرگان عمیقاً بر این باور راستین قرآنی ایستاده بود که راه دین حق با ربوبیت و الوهیت خدایان زر و زور و تزویر، طاغوت‌ها و جنب‌های کهنه و دین‌فروشان ناسازگاری بنیادی دارد. او در بیدادگاه نظامی شاه فریاد برآورد که در جامعه استبدادزده خدا پرستیده نمی‌شود. او پذیرش واقعی و قلبی دین و عبادت خالصانه خدا را جز با آزادی انسان امکان‌پذیر نمی‌دانست. بازرگان دین و آزادی را نه تنها با هم ناسازگار نمی‌دانست، بلکه او فکر و اندیشه و دین، حتی دین حق و راست را بدون آزادی انسان میسر نمی‌دانست.

بازرگان با تمام وجود به ایران و اسلام عشق می‌ورزید، عبادت خدا را بدون خدمت به خلق نمی‌دید و اسلام را برای ایران و سربلندی ایران، برای بهروزی و آزادی ملت و آبادانی کشور می‌خواست. او ملیت و ایرانیت و دیانت و اسلامیت را از ارکان جدایی‌ناپذیر هویت ما ایرانیان می‌دانست و در برابر هر چه که غیر ملی و غیردینی بود می‌ایستاد. او پیشگام و پیشتان نیروهای ملی - مذهبی بود. بازرگان از خشونت متنفر بود. کینه‌توزی را دوست نداشت. او حتی دشمنانش را هم دوست داشت. او زبان عشق را برتر و کارتر از هر زبانی می‌دانست و صفات «الرحمن» و «الرحیم» بودن حق تعالی را در عشق به همه موجودات، همه انسان‌ها، همه هموطنان، مجاهدان و صابران و متوکلان می‌دانست. بازرگان درباره کسانی

که محروم از درک طعم عشق و محبت هستند و جز زبان خشونت هیچ زبانی را نمی‌فهمند، و می‌پندارند با بریدن زبان‌ها و دوختن دهان‌ها و به بند کشیدن عقیده و خنجر آجین کردن عاشقان آزادی و حاکمیت مردم‌سالاری می‌توانند موفق شوند، احساس ترحم و شفقت می‌کرد. او بر این باور بود و بارها می‌گفت که این اشخاص نه تنها با عشق و با دین واقعی حق بیگانه و تاریخ را هم نخوانده و یا نفهمیده‌اند، بلکه قرآن را هم توجه نکرده‌اند که خداوند می‌فرماید:

«تِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَالْيَوْمَ لِلَّهِ الْأَذْيُنُ أَمْثُوا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ شُهُدَاءُ وَ اللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ (آل عمران - ۱۴۰)»

آنها فراموش می‌کنند که تاریخ از آن‌ها خشن‌ترها را بسیار دیده است. آتیلاها، استالین‌ها را به یاد دارد. هیتلرها و موسولینی‌ها را در گل و لای تاریخ دفن کرده است.

ششمین سالگرد بزرگداشت شادروان مهندس بازرگان را در شرایطی برگزار می‌کنیم که جنبش روشنفکری دینی و نیروهای ملی - مذهبی مورد سخت‌ترین و بدترین فشارهای بی‌سابقه قرار گرفته است. برادران بزرگوار و عزیز به ناحق و مظلومانه به اتهام ابراز عقیده به طور غیرقانونی به زندان‌های کوتاه و یا دراز مدت محکوم شده‌اند. من در حالی که با این بیماری جانکاه در نبرد و ستیزم، و محروم از حضور در جمع گرم و صمیمی یاران خوب و مهربان و مردم شریف و آزاداندیش می‌باشم به این برادران عزیز زندانی: مهندس عزت‌الله سبحانی، که در زمره السابقون اولئک المقربون است، محمود شمس‌الواعظین، عمادالدین باقی، اکبر گنجی، احمد زیدآبادی، حسن یوسفی اشکوری، عبدالله نوری، لطیف صفری ... درود می‌فرستم. آن‌ها اگر چه در زندان هستند، اما تنها نیستند. ملتی حامی آن‌ها و دعاگوی آنان است. آن‌ها از زمره کسانی هستند که یوسف‌وار می‌گویند:

يا صَاحِبِ السِّجْنِ اَرْبَابَ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرَ اَمِ اللّٰهُ الْوَاحِدَ الْقَهَّارَ (يوسف ۳۹)

آن‌ها هیچ گناهی ندارند جز آن که می‌گویند: اِنْ صَلَاتِي وَ نُسُكِي وَ مَحْيَايَ وَ مَمَاتِي لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. دشمنان مردم‌سالاری و جمهوریت نظام بدانند با این رفتارها و با این بستن‌ها، جنبش اصلاح‌طلبی ایران متوقف نخواهد شد، این چراغی است، ایزد برافروخته و کسی را یارای خاموش کردن آن نباشد. آزموده را آزمودن خطاست.

عزیزان، یاران، همراهان، بازرگان و بازرگان‌ها اگر چه دعوت حق را لیبیک گفته‌اند، اما آن‌ها نزد ما و در میان ما و در کنار ما و همراه ما هستند. راه را ادامه دهید. از سختی راه و از فشارها نهراسید. با صبر و تلاش، با عشق و ایمان و با توکل به خدای بزرگ، با اعتماد راسخ به حمایت‌های مردمی، هم‌چنان استوار به راه خود ادامه دهید. صبح نزدیک است.

وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللّٰهِ وَ بَرَكَاتُهُ. وَ آخِرُ دَعْوَانَا اِنَّ الْحَمْدَ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

دکتر ابراهیم یزدی

۱۳۷۹/۱۰/۲۵